

Gemensamma register vid bekämpning av försäkringskriminalitet

av **Hannu Ijäs**, jurist vid Finska Försäkringsbolagens Centralförbund

Hannu Ijäs
hannu.ijas@vakes.fi

Universitetet i Åbo (Turun yliopisto) genomförde 1995 på uppdrag av Finska Försäkringsbolagens Centralförbund en enkätstudie i syfte att kartlägga finländarnas uppfattningar om försäkringskriminaliteten. Det visade sig att 26 procent av dem som besvarade enkäten kände någon som gjort sig skyldig till försäkringsbedrägeri gentemot ett försäkringsbolag. Enligt vad svarspersonerna uppgav hade bara 8 procent av fallen avslöjats. Utgående från bl.a. dessa siffror kan det uppskattas, att försäkringskriminaliteten har en 5-10 procents förhöjande inverkan på skadeförsäkringens premier. Detta innebär att det i Finland årligen hos försäkringsbolagen söks ersättningar på mellan 600 miljoner och 1,2 miljarder mark i bedrägligt syfte.

Det är således en avsevärd tilläggskostnad som försäkringstagarna blir tvungna att betala för försäkringskriminaliteten i form av högre premier.

Bekämpning av försäkringskriminaliteten

Försäkringsbolagen försöker på olika sätt värja sig mot den kriminalitet som de utsätts för. Bland metoderna kan nämnas fortlöpande utbildning av den egna personalen, rekrytering av särskilda brottsutredare för att klarlägga misstänkliga skadefall, samarbete med polismyndigheterna samt information till försäkringstagarna via media om försäkringskriminalitetens betydelse och vikten av att den fördöms och bekämpas.

Typiskt för försäkringskriminalitet – liksom även för annan form av ekonomisk brottslighet – är att om brottet lyckas, försöker gärningsmannen begå samma brott också mot andra företag inom försäkringsbranschen. Vid

bekämpningen av försäkringsbedrägerier är det väsentligt att satsa på åtgärder som gör att gärningsmannens risk för att åka fast ökar och att risken för nya brott minskar. Ett centralt mål för branschen är därför att försäkringsbolagen skall ha möjlighet att till andra försäkringsbolag lämna ut uppgifter om skador som anmälts och brott som riktats mot bolaget. Det kan dessutom antas, att enbart vetskapen om att information utbyts har en brottspreventiv verkan.

Gällande lagstiftning

Den finländska personuppgiftslagstiftningen ändrades 1.5.1999, då den tidigare gällande personregisterlagen upphävdes och en ny

personuppgiftslag stiftades. Den nya lagen motiverades förutom av EUs datasekretessdirektiv också av egna nationella behov av att precisera stadgandena om behandling av personuppgifter. I personuppgiftslagen stadgas bl.a. allmänna förutsättningar för behandling av personuppgifter, behandling av känsliga uppgifter såsom brottsuppgifter samt om datasekretessnämndens behörighet att bevilja tillstånd att frångå lagens stadganden.

Försäkringsbolagslagens stadgande om tystnadsplikt preciserades med en lag som trädde i kraft 1.1.2000, varvid i lagen intogs ett särskilt stadgande, som definierar de förutsättningar under vilka försäkringsbolagen utan hinder av tystnadsplikten kan lämna ut uppgifter i syfte att förebygga brott. Enligt 18 kap. 6 b § i lagen om försäkringsbolag har ett försäkringsbolag rätt att lämna ut uppgifter som omfattas av tystnadsplikten till andra bolag om brott som riktats mot bolaget, samt om till bolaget anmälda skador förutsatt att dessa bedöms vara av intresse i anslutning till förebyggande av brott mot försäkringsbolag och i enlighet med vad datasekretessnämnden närmare bestämmer med stöd av 43 § 3 mom. i personuppgiftslagen. Ett försäkringsbolag kan i ovan avsedda situationer lämna ut endast sådana uppgifter som behövs för handläggningen av ärendena ifråga. Ett motsvarande stadgande har intagits också i lagen om försäkringsföreningar och i lagen om utländska försäkringsbolag.

Utlämnande av bedrägeriuppgifter

Datasekretessnämnden beviljade åren 1995 och 1998, med temporära beslut, försäkringsbolagen tillstånd att behandla och till andra försäkringsbolag lämna ut uppgifter om brott som riktats mot dem. I Finland har bankerna haft ett motsvarande på datasekretessnämndens tillstånd baserat register sedan år 1991.

Med stöd av tillståndet får ett försäkrings-

bolag till andra försäkringsbolag lämna ut följande uppgifter:

- uppgift om skadefallet
- uppgift om det försäkringsbolag mot vilket brottet riktats
- uppgift om tidpunkten för fallet
- uppgift om när fallet registrerats
- uppgift om gärningsmannens namn, personbeteckning, adress och yrke
- uppgift om domstol, vid vilken ärendet handläggs
- uppgift om vem som anmält den registrerade uppgiften.

Nämnden utfärdade följande tillståndsföreskrifter för utlämnande av de ovanstående uppgifterna:

1. En uppgift får inte registreras förrän polis-anmälan i ärendet gjorts.
2. En uppgift skall omedelbart avföras ur registret då vederbörande genom underrätts dom har befunnits vara oskyldig till missbruk eller då man avstått från brottsprocess.
3. En uppgift skall avföras ur registret senast 5 år efter registreringstidpunkten.
4. Om bedrägeriuppgifter använts i beslutsfattandet skall den registrerade informeras om detta samt likaså om varifrån uppgifterna hämtats, ifall avslag av försäkringsansökan eller kredit eller något annat för den registrerade negativt beslut i huvudsak beror på uppgifter i bedrägeriregistret.

Bedrägeriuppgifter får användas, förutom vid skaderegleringen, också vid kundurval.

I försäkringsbolagens bedrägeriregister har hittills ca 400 personer antecknats. Registret har visat sig vara ett nyttigt instrument vid bekämpning av bedrägerier och missbruk. Antalet i registret antecknade personer är mindre än vad som ursprungligen uppskattades. En orsak är bl.a. att registret i praktiken endast upptar fall där det klart kunnat visas att brott förelegat och där den genom brottet erhållna eller eftersträfvade nyttan varit bety-

dande. Tröskeln för att anteckna en person i registret har med andra ord varit hög, varigenom man velat slå vakt om de antecknade personernas rättsskydd. Vid användningen av registret har det inte förekommit några problem.

Tiden för det år 1998 utfärdade tillståndet går ut 30.9.2001. Försäkringsbolagens Centralförbund kommer inom en nära framtid att för medlemsbolagens räkning ansöka om förlängning av tillståndet.

Utbyte av skadeuppgifter

Datasekretessnämnden beviljade med ett beslut av 5.3.2001 skadeförsäkringsbolagen och försäkringsföreningarna tillstånd att till andra försäkringsbolag lämna ut uppgifter om skador samt behandla dylika uppgifter som erhållits från andra försäkringsbolag. Till de centrala delarna beviljade nämnden tillståndet enligt ansökan och uppbyggandet av skaderegistret har inletts utgående från de ursprungliga målsättningarna. De i Norge och Sverige ibruktagna skaderegistren och erfarenheterna av dem har varit viktiga incitament för den finländska försäkringsbranschen i denna fråga.

Tillståndet beviljades för viss tid och det gäller till 31.12.2006, för att erfarenheter skall kunna erhållas av den i ansökan avsedda behandlingen av personuppgifter och för att omfattningen av datasekretessnämndens föreskrifter utgående från de erhållna erfarenheterna skall kunna tas upp till ny bedömning. Nämnden har traditionellt alltid först beviljat tillstånden för viss tid; tidsbegränsningen var sålunda väntad också i detta fall.

Datasekretessnämnden utfärdade följande föreskrifter:

1. Till andra försäkringsbolag får utlämnas följande uppgifter:
  - personbeteckning eller affärssignum
  - försäkringsbolag
  - tidpunkt då skadan inträffat

- skadenummer
  - motorfordons och båts registernummer vid trafik-, bil- och båtförsäkringar
  - försäkringsgren som kod
  - skadetyper som kod.
2. Uppgifter får inte lämnas ut om skador för vilka ersättning söktes med stöd av kredit-, borgens-, rättsskydds- och sjukförsäkringar eller sådana försäkringar som enligt olycksfallsförsäkringslagen är obligatoriska.
  3. Uppgifter får lämnas ut endast då det till det försäkringsbolag som erhåller uppgifterna har inlämnats en ersättningsansökan eller det i övrigt framkommer ny information med stöd av vilken ersättningsbeslutet bör tas upp till ny behandling på grund av felaktiga eller bristfälliga uppgifter.

Vid försäkringsbolagen får uppgifterna endast behandlas av personer som arbetar med ersättningsärenden eller undersöker brott som riktas mot försäkringsbolag.
  4. Ett försäkringsbolag kan av andra försäkringsbolag begära närmare uppgifter om vederbörande skador, om det med stöd av de ovan i punkt 1 uppräknade uppgifterna kan bedömas, att
    - det till flera försäkringsbolag har inlämnats en ersättningsansökan med stöd av en och samma skada (samma skadedag och skadetyper)
    - ersättningssökanden inom en kort tid har anmält flera skador
    - ersättningssökanden har gjort flera skadeanmälningar av samma typ.
  5. Närmare uppgifter får inte lämnas ut till andra försäkringsbolag i större omfattning än nödvändigt, med beaktande av det ändamål för vilket uppgifterna begärs.

Endast försäkringsbolagens skadereglerare, försäkringsbrottsutredare eller andra på försäkringsärenden specialiserade och för ändamålet utsedda experter kan efterfråga närmare uppgifter.

6. Uppgifter om hälsotillstånd får lämnas ut endast med vederbörande persons uttryckliga samtycke.
7. Försäkringstagarna och ersättningsökandena skall i produktbroschyrer och på blanketter för ansökan om ersättning informeras om att skadeuppgifter kan lämnas ut.
8. Uppgifter som erhållits från andra försäkringsbolag får användas endast vid bekämpning av kriminalitet som riktas mot försäkringsbolag. Uppgifterna får inte användas vid kundurval, vid beviljande av försäkring, vid marknadsföring av försäkringar, vid prissättning av försäkringar eller för andra motsvarande ändamål.
9. Uppgifter får lämnas ut endast om skador för vilka ersättning söktes efter 1.1.2002. Uppgifter får inte lämnas ut om skador från vars registrering 10 år förflutit.
10. Då uppgifter begärts av ett annat försäkringsbolag skall ersättningsökanden i ersättningsbeslutet informeras om att uppgifter begärts.
11. Försäkringsbolagen skall på sätt varom stadgas i personuppgiftslagens 32 § genomföra de tekniska och organisatoriska åtgärder som behövs för att skydda vederbörande uppgifter mot obehörig åtkomst och mot annan olovlig behandling.
12. Försäkringsbolagen skall skapa tillvägagångssätt med vars hjälp det kan övervakas att de iakttar de i detta beslut utfärdade föreskrifterna.

Kompletterande register

De två systemen med att lämna ut uppgifter – dels skadeuppgifter och dels uppgifter om avslöjade bedrägerier – uppvisar vad gäller innehållet och användningsändamålet klara skillnader. En person som antecknats i bedrägeriregistret kan förvägras försäkring och på så sätt fråntas möjligheten att begå ett nytt

försäkringsbrott. Däremot kan skadeuppgifter från andra bolag överhuvudtaget inte användas vid urval av kunder. Båda sätten att lämna ut uppgifter tjänar på olika sätt bekämpningen av försäkringskriminalitet, och de är med andra ord inte varandra exkluderande.

Användningen av skaderegistret en del av ersättningshandläggningen

Ett viktigt syfte med skaderegistret är att ersättningsökandens skadehistoria skall kunna kontrolleras som en del av den normala skaderegleringen.

När ersättningsökanden gör skadeanmälan och skaderegleraren registrerar uppgifterna i försäkringsbolagets datasystem och skaderegleringen vidtar, inregistreras basuppgifterna om skadan automatiskt i det gemensamma datasystemet. Uppgifterna går sålunda inte vidare förrän ersättningsärendet de facto är föremål för handläggning.

Samtidigt som uppgifterna om en ny skada införs i det gemensamma datasystemet blir vederbörande persons eller företags skadehistoria synlig för skaderegleraren. Information som framkommit via registret kan leda till noggrannare undersökningar och införskaffande av tilläggsupplysningar från ersättningsökanden eller från ett annat försäkringsbolag. Största delen av fallen leder inte till några närmare undersökningar utan skaderegleraren antecknar blott och bart att han kontrollerat tidigare skadeuppgifter.

Försäkringsbolagen har i misstänkta fall rätt att inhämta närmare upplysningar från andra försäkringsbolag om skador som anmälts till dem. Antalet dylika fall kommer sannolikt att bli relativt litet. Närmare uppgifter av denna art (t.ex. huruvida det är fråga om samma föremål) kommer i praktiken att efterspörjas då det utgående från basuppgifterna kan misstänkas att bedrägeri eller försök till bedrägeri föreligger.